

ОПШТИНА ДИМИТРОВГРАД

**ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ИЗМЕНА И
ДОПУНА ПЛАНА ДЕТАЉНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ КОМПЛЕКСА РАДНЕ
ЗОНЕ У НАСЕЉУ "БЕЛЕШ" НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

**НАРУЧИЛАЦ ПЛАНА
ОПШТИНА ДИМИТРОВГРАД**

**НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ ПЛАНА
ОПШТИНСКА УПРАВА ОПШТИНЕ ДИМИТРОВГРАД**

ОБРАЂИВАЧ ПЛАНА

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ НИШ

Димитровград, 2020. године

**НА ИЗРАДИ ИЗВЕШТАЈА О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА
ИЗМЕНА И ДОПУНА ПЛАНА ДЕТАЉНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ
КОМПЛЕКСА РАДНЕ ЗОНЕ У НАСЕЉУ "БЕЛЕШ" НА ЖИВОТНУ
СРЕДИНУ, УЧЕСТВОВАЛИ СУ:**

НАРУЧИЛАЦ:

ОПШТИНА ДИМИТРОВГРАД

НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ:

ОПШТИНСКА УПРАВА ОПШТИНЕ ДИМИТРОВГРАД

ОБРАЂИВАЧ:

ЈП ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ НИШ

СИНТЕЗНИ ТИМ ИЗРАДЕ ИЗВЕШТАЈА:

мр Дејан Стојановић, дипл.просторни.планер

Мирослав Вучковић, маст.пр. планер

Директор,

мр Мирољуб Станковић, дипл.инж.арх.

С А Д Р Ж А Ј

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	1
I Полазне основе Стратешке процене	4
1.1 Преглед предмета, садржаја и циљева Плана и односа према другим планским документима	4
<i>1.1.1 Предмет Плана детаљне регулације</i>	
<i>1.1.2 Садржај Плана детаљне регулације</i>	
<i>1.1.3 Циљеви заштите, развоја и уређења у Плану детаљне регулације</i>	
<i>1.1.4 Однос према другим документима – стратегијама, плановима и програмима</i>	
1.2 Стање и фактори природе и животне средине на планском подручју и елементи животне средине за које постоји могућност да буду угрожени	6
<i>1.2.1 Стање и фактори природе и животне средине</i>	
<i>1.2.2 Елементи животне средине за које постоји могућност да буду изложени значајном утицају</i>	
II Општи и посебни циљеви Стратешке процене и избор индикатора	8
2.1 Полазишта и основе општих и посебних циљева	8
2.2 Избор посебних циљева и индикатора	9
III Процена могућих утицаја на животну средину	10
3.1 Разматрана питања и проблеми заштите природе и животне средине у Плана детаљне регулације и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка Стратешке процене	11
3.2 Приказ варијантних решења Плана детаљне регулације	11
3.3 Претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама	11
3.4 Евалуација карактеристика и значаја утицаја стратешких одређења	12
3.5 Кумулативни и синергетски ефекти	17
3.6 Опис мера за предупређење и смањење негативних и повећање позитивних утицаја на животну средину	17
IV Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину	21
V Програм праћења стања животне средине у току спровођења Плана	21
5.1 Мониторинг систем за контролу квалитета вода	22
5.2 Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха	23
5.3 Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта	23
5.4. Мониторинг буке	24
5.5. Мониторинг природних вредности	24
VI Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради Стратешке процене	24
VII Приказ начина одлучивања	25
VIII Учешће заинтересованих страна у поступку израде и разматрања Извештаја о Стратешкој процени	25
IX Закључци - завршни, нетехнички резиме	26
9.1 Приказ закључака Извештаја о Стратешкој процени утицаја на животну средину	26

Списак табела у Извештају о стратешкој процени

Табела 1. *Циљеви и индикатори Стратешке процене*

Табела 2. *Ознаке посебних циљева Стратешке процене*

Табела 3. *Критеријуми за оцењивање величине утицаја*

Табела 4. *Критеријуми за вредновање просторних размера утицаја*

Табела 5. *Скала за процену вероватноће утицаја*

Табела 6. *Планска решења у Плану детаљне регулације обухваћена проценом утицаја*

Табела 7. *Процена величине утицаја Плана детаљне регулације на животну средину*

Табела 8. *Процена просторних размера утицаја Плана детаљне регулације на животну средину*

Табела 9. *Процена вероватноће утицаја Плана детаљне регулације на животну средину*

Табела 10. *Процена времена трајања утицаја Плана детаљне регулације на животну средину*

Табела 11. *Збирни утицаји Плана детаљне регулације на животну средину са образложењем утицаја*

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Извештај о стратешкој процени утицаја Измена и допуна плана детаљне регулације комплекса радне зоне у насељу „Белеш“ на животну средину (у даљем тексту: Стратешка процена), припремљен је на основу Одлуке о Измени и допуни плана детаљне регулације комплекса радне зоне у насељу „Белеш“ („Сл.лист општине Димитровград“, бр. 12/19), (у даљем тексту: Измена и допуна плана детаљне регулације) чији је саставни део Одлука о приступању изради стратешке процене утицаја на животну средину Измене и допуне Плана.

За потребе израде Измена и допуна плана детаљне регулације приступа се изради стратешке процене утицаја планираних намена на животну средину.

Саставни део ове Одлуке су:

- Решење о приступању израде Извештаја о стратешкој процени утицаја Плана детаљне регулације комплекса радне зоне „Белеш“ на животну средину бр. 501-70/18-14/1 од 11.06.2018. донетог од стране Одсека за локалну пореску администрацију, пољопривреду и заштиту животне средине Општинске управе Општине Димитровград и

- Одлука измени Одлуке о изради Стратешке процене утицаја на животну средину Плана детаљне регулације комплекса радне зоне „Белеш“ на животну средину бр. 350-17/2019-14 од 17.04.2019. донете од стране Одељења за урбанизам, грађевинарство, комунално-стамбене послове Општинске управе Општине Димитровград.

Разлог за доношење Одлуке о изради Измена и допуна Плана детаљне регулације комплекса радне зоне у насељу „Белеш“ је преиспитивање важећег планског решења и његовог усклађивања са могућностима реализације и новим захтевима и потребама корисника простора, као и проширење радне зоне и планско уређење у складу са развојним циљевима општине Димитровград.

Стратешка процена развојних планова и програма ради се на основу Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, број 135/04 и 88/10) (у даљем тексту: Закон). Закон је усклађен са европским директивама у овој области и у њему су директно имплементирани одредбе Директиве ЕУ 2001/42/ЕЦ (The Strategic Environmental Assessment Directive - European Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment). Самим тим, применом ове Директиве је утврђена обавеза израде стратешке процене утицаја планских докумената на животну средину према одређеним критеријумима, релевантним у области заштите животне средине, природних и културних добара и вредности. Поред тога, ова Стратешка процена усклађена са Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 81/09 – испр., 64/10 – одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13 – одлука УС, 50/13 – одлука УС, 98/13 – одлука УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19 и 37/19 – др. закон), начелима заштите и одрживог коришћења природних ресурса, вредности и добара утврђених чланом 5. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – испр., 14/16 и 95/18), Уредбом о режимима заштите („Службени гласник РС“, бр. 31/12), Закона о културним добрима („Службени гласник РС“, бр. 71/94, 52/11 – др. закони и 99/11 – др. Закон), Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС“, бр. 135/04, 36/09 – др.закон, 72/09 – др.закон, 43/11 – одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018 – др. закон и 95/2018 – др. закон), Законом о културним добрима („Службени гласник РС“, бр. 71/94, 52/11- др. закони и 99/11 – др. закон), Законом о водама („Службени гласник РС“, бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18 – др.закон), Законом о туризму („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10 и 17/19), одредбама Закона о Просторном плану Републике Србије („Службени гласник РС“, број 88/10), Уредбом о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије („Службени гласник РС“, број 11/02), Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10) и другим важећим одлукама и стратегијама Владе, актима и документима.

Ова Стратешка процена представља резултат вредновања могућих утицаја приоритетних планских решења и пропозиција на заштиту природе и заштиту животне средине.

Стратешка процена представља инструмент заштите животне средине, тако што се у почетним фазама доношења одлука о будућем развоју укључују питања заштите (природе, животне средине, културних добара), што резултира претходним усаглашавањем заштитних и развојних интереса. Стратешком проценом обезбеђује се виши ниво заштите животне средине и интеграције захтева заштите и развојних потреба и интереса, уграђивањем начела и циљева заштите у планске документе у циљу достизања одрживог развоја.

Стратешком проценом нарочито је омогућено:

- остваривање бољег, прихватљивог баланса између просторно-еколошких, социо-економских и политичких фактора,*
- разматрање значајних утицаја варијантних решења Плана на животну средину и оцена (евалуирање) планских решења у односу на циљеве заштите (природних добара и непокретних културних вредности);*
- дефинисање посебних мера заштите природе и животне средине, као и праћење остваривања (мониторинг) ових мера на планском подручју;*
- активно укључивање заинтересованих актера (интересних група) у процес доношења одлука (активна партиципација) о будућем развоју, имајући у виду оптимално решење са становишта заштите природе и животне средине, а у складу са принципима Архуске конвенције;*
- даљу разраду инструмената заштите природе и животне средине, уз дефинисање смерница, односно даљих активности на нижим хијерархијским нивоима.*

Стратешка процена представља инструмент просторног планирања и планирања заштите животне средине којим се интегришу циљеви и принципи одрживог развоја у просторним плановима, у циљу потпуног спречавања или ограничења негативних утицаја на животну средину, здравље и квалитет живота људи, биодиверзитет, геодиверзитет, станишта и природна и непокретна културна добра.

Стратешком проценом утврђују се ефекти ширег значаја (кумулятивни и синергетски), утврђују се оквири за анализу утицаја конкретних пројеката, укључујући и претходну идентификацију проблема и утицаја који заслужују виши степен детаљности у истраживању; утврђује хијерархијски оквир за даље спровођење поступка и активности заштите животне на планском подручју; и омогућава се варијантна разрада планских решења.

У изради Стратешке процене примењени су принципи одрживог развоја, еколошке одрживости, економске оправданости и социјалне прихватљивости. С друге стране, одредбама Закона утврђена су начела Стратешке процене, и то начела: одрживог развоја, интегралности, предострожности, хијерархије и координације, учешћа јавности. Овим начелима обезбеђује се свеобухватни инструментаријум и оквир за усклађивање техно-економских, друштвених и природних система у целокупном развоју, укључујући и локационе факторе просторног развоја.

Укључивањем услова заштите животне средине и заштите природе у План детаљне регулације кроз инструмент Стратешке процене, даје се обавезујући - интегрални оквир заштите преваходно природних вредности и параметара квалитета животне средине, реализацијом кроз одговарајуће међусекторске планове, програме и пројекте. С тим у вези, свако од приоритетних планских решења је дефинисано у потпуности у складу са захтевима заштите животне средине и заштите природе. С друге стране, реализација тих планских решења ће спречити или смањити постојеће негативне утицаје на природне вредности и животну средину. Између осталог, ова стратешка процена је мапирала изворе загађења и дала могућности за њихово ублажавање или потпуно отклањање применом прописаних мера заштите квалитета параметара животне средине.

У поступку Стратешке процене остварена је координација између заинтересованих органа и организација, као и неопходне консултације са актерима просторног развоја, а то су: Министарство одбране - сектор за материјалне ресурсе управа за инфраструктуру;

Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре; Министарство пољопривреде и заштите животне средине - агенција за заштиту животне средине дирекција за воде; Министарство здравља - сектор за јавно здравље и санитарну инспекцију; Министарство унутрашњих послова - сектор за ванредне ситуације - одсек за ванредне ситуације у пироту - организациона јединица Димитровград; Завод за заштиту природе Србије- радна јединица у Нишу; Инфраструктура железнице Србије" а.д.; ЈП "Електромержа Србије" - дирекција за пренос електричне енергије - погон техника; "Србијагас"; ЈП транснафта; "Теленор " д.о.о.; "Vip mobile" д.о.о.; Електропривреда Србије - "ЕПС дистрибуција" д.о.о. Београд - огранак Пирот; Предузеће за телекомуникације а.д. "Телеком Србија" дирекција за технику сектор за фиксну приступну мрежу - служба за планирање и изградњу мреже Ниш; ЈП "комуналац"; Предузеће за изградњу гасоводних система - транспорт и промет природног гаса - а.д. "Југоросгас"; ЈВП Србија воде-Београд - водопривредни центар Морава – Ниш.

У складу са законским одредбама и европском праксом, Извештај о Стратешкој процени обрађује:

- *полазне основе Стратешке процене,*
- *опште и посебне циљеве Стратешке процене и избор индикатора,*
- *процену могућих утицаја са описом мера предвиђених за смањење негативних утицаја на животну средину,*
- *смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину,*
- *програм праћења стања животне средине у току спровођења плана,*
- *приказ коришћене методологије и тежиште у изради Стратешке процене,*
- *приказ начина одлучивања, опис разлога одлучујућих за избор датог плана са аспекта разматраних варијантних решења и приказ начина на који су питања животне средине укључена у план,*
- *закључке до којих се дошло током израде Извештаја о Стратешкој процени, који су представљени на начин разумљив јавности (формулисани као нетехнички резиме) и други подаци од значаја за Стратешку процену.*

Овај елаборат представља резултат провере, разјашњења и унапређења примене принципа одрживог развоја и заштите природних и културних вредности и животне средине у изради Плана детаљне регулације, уз уважавање услова и стручних препорука органа и институција и мишљења грађана који се односе на потребу елиминисања или ограничавања негативних ефеката на природне и културне вредности и животну средину и квалитет живота становника подручја Плана, уважавајући при томе следеће циљеве: заштиту и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и одрживу животну средину, просторно-функционалну интегрисаност и обнављање/јачање веза са окружењем, интегрисање интереса заштите и развоја, унапређење саобраћајне приступачности, инфраструктурне и комуналне опремљености, развој културног и регионалног идентитета, унапређење територијалне кохезије, субвенционисаност и јавно-приватно партнерство, перманентну едукација грађана и администрације и учешће јавности у одлучивању, заштиту јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби и релативизацију конфликта у заштити природних и културних вредности и одрживом развоју локалних заједница као, и у односу на развој других посебних намена обухваћеног подручја.

Закључак Извештаја је да су ти циљеви (уз услов спровођења мера за отклањање негативних ефеката појединих решења) оствариви и да изабрана и утврђена планска решења неће угрозити вредности природног и културног наслеђа и животне средине, уз јасну препоруку о доследној примени Плана детаљне регулације и смерница које се односе на очување животне средине, уређење простора и коришћење природних ресурса.

I Полазне основе Стратешке процене

Полазне основе Стратешке процене обухватају:

- 1) кратак преглед предмета, садржаја и циљева Плана и односа према другим планским документима;
- 2) преглед постојећег стања и квалитета животне средине подручја на које се Извештај односи;
- 3) карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају;
- 4) разматрана питања и проблеме заштите животне средине у Плану и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене;
- 5) приказ и оцену припремљених варијантних решења у односу на заштиту животне средине у Плану, укључујући варијантно решење нереализовања Плана и најповољније решење са становишта заштите природе, културних вредности и животне средине;
- 6) резултате претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама битне за Стратешку процену.

1.1 Преглед предмета, садржаја и циљева Плана и односа према другим планским документима

1.1.1 Предмет Плана детаљне регулације

Измене и допуне Плана се израђују за део подручја у обухвату Плана генералне регулације Димитровграда ("Сл.лист Града Ниша", бр. 92/14 и "Сл.лист општине Димитровград", бр. 10/19), које се налази у непосредној близини центра Димитровграда, уз улицу Георги Димитрова са јужне стране и регулацију реке Нишаве са северне стране.

Измене и допуне Плана детаљне регулације комплекса радне зоне у насељу "Белеш" се раде за површину од око 26,03ha, а која ће бити тачно утврђена израдом Нацрта Измена и допуна Плана. Прелиминарне границе Измена и допуна Плана су:

- са севера: јужна регулација реке Нишаве;
 - са истока: западна регулација Лукавичке реке;
 - са југа: јужна граница парцеле број 8 КО Лукавица (улица Георги Димитрова);
 - са запада: западна граница парцела број 408 и 419/1 КО Жељуша.
- Земљиште обухваћено Планом према планском основу одређено је као грађевинско земљиште.

1.1.2 Садржај Плана детаљне регулације

У изради Плана детаљне регулације и овог Извештаја о Стратешкој процени примењен је приступ интегралног и континуалног планирања са нагласком на тражењу мере одрживости кроз интеграцију циљева и потреба заштите природних вредности, очувања постојећег квалитета животне средине, квалитета живота становника и друштвено-економског развоја. Као кључни развојни ослонци разматрани су заштита природе, природних вредности, културних добара и животне средине као приоритетне активности са којима ће бити усклађене све друге активности на подручју Плана.

1.1.3 Циљеви заштите, развоја и уређења у Плану

Општи циљ организације и уређења простора јесте коришћење простора према потенцијалима природних и антропогених вредности и дугорочним потребама интегралног економског, технолошког, социјалног и културног развоја и унапређење животне средине.

Планом се на обухваћеном простору одређују и разграничавају јавне површине, одређује намена и начин коришћења земљишта.

Планским мерама, у оквиру намена и коришћења простора, одређене су активности, чији је циљ:

- формирање урбанистичке целине у којој ће бити обезбеђени просторни услови за стварање радне зоне;
- дефинисање проблематике уређења и изградње простора;
- заштита животне средине правилном организацијом планиране намене уз примену техничких мера заштите;
- побољшање постојећих и обезбеђење неопходних саобраћајних веза са остатком насеља;

- обезбеђивање просторно-функционалних и техничко-технолошких услова за функционисање свих инфраструктурних система;

- уважавање позитивних токова претходних планских активности.

Циљ израде Плана је да планско подручје добије развојни план, који ће омогућити рационалну организацију, уређење и коришћење простора, чиме се стварају услови за квалитетно организовање радне зоне у насељу Белеш. Циљ израде Плана је проналажење најбољег и најприхватљивијег решења уз подстицање изградње, тј. стварање предуслова за брзу реализацију. Планска решења треба да имају флексибилност уз максимално поштовање природних и створених предности и ограничења.

1.1.4 Однос према другим документима - стратегијама, плановима и програмима

Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 88/10), (у даљем тексту: ППРС) утврђене су дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији. Одрживи развој општине Димитровград оствариће се кроз коришћење локалних развојних потенцијала, већим ангажовањем и развојем територијалног, социјалног, хуманог и културног капитала. Реализација Просторног плана дефинисана је кроз две етапе: до 2014. године као етапа реалних могућности реализације и до 2020. године као етапа претпостављених могућности реализације.

Регионални просторни план за подручје Нишавског, Пиротског и Топличког управног округа („Службени гласник РС”, бр. 1/13), у даљем тексту: „Регионални просторни план“ представља и основ за рационалну организацију, изградњу, уређење и коришћење простора, заштиту природних и културних добара, животне средине. С обзиром на то да је основни циљ регионалних просторних планова да идентификују развојне потенцијале и одреде стратешке приоритете на подручју региона, као нарочито битна издвојиће се планска решења која је овај план донео на територији Општине Димитровград, а посебно у области привреде, туризма и инфраструктуре.

Просторни план општине Димитровград Просторни план општине Димитровград 2025. године (у даљем тексту: Просторни план) ради се на основу Закона о планирању и изградњи (“Службени гласник РС”, број 72/2009, 81/2009 и 24/2011) и Одлуке о изради Просторног плана општине Димитровград („Службени лист града Ниша“ број 34/2009).

Предмет планирања представља административно подручје општине Димитровград у корелацији са регионалним, републичким и трансграничним утицајима и функционалним везама.

Циљ израде Просторног плана је дефинисање развојног основа за коришћење, уређење, изградњу и заштиту простора општине Димитровград у складу са принципима одрживог развоја, у свему према одредницама и смерницама европских и националних докумената и стратегија.

Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину урађен је у складу је са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 135/2004 и 88/2010) и чини саставни део овог Просторног плана.

Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске („Службени гласник РС”, бр. 86/09 и 96/17), у даљем тексту: „Просторни план инфраструктурног коридора“, утврђује планска решења, смернице и правила за коришћење, организацију, уређење и заштиту простора, као и изградњу, реконструкцију и функционисање магистралних и регионалних инфраструктурних система.

1.2 Стање и фактори природе и животне средине на планском подручју и елементи животне средине за које постоји могућност да буду угрожени

1.2.1 Стање и фактори природе и животне средине

1) Геолошке карактеристике

Планско подручје је састављено од најразноврсније геолошке грађе. Квартарне наслаге су представљене дилувијалним и алувијалним творевинама (речни шљунак, песак, муљ и песковита глина).

2) Геоморфолошке карактеристике

Главне црте рељефа планског подручја последица су тектонских збивања која су се дешавала у централном и западном делу Балкана. Најстарије набирање је посткретацејске, можда већ између доње и горње креде, које је у планинама на територији Општине Димитровград било интензивно као у свим планинама североисточне Србије и у Карпатима. Главно и најјаче набирање у планинама ове Општине, било је тек олигомиоцено. Тада је ова област тако интензивно набрана, као ни једна друга на Балканском полуострву, па ни у динарском систему.

3) Хидрогеолошке и хидрографске карактеристике

Највећи водотоци планског подручја су Нишава и Лукавачка (Габерска) река.

4) Биљни и животињски свет, биодиверзитет

Простор обухваћен Планом се не може окарактерисати као подручје богато биљним и животињским светом. Биљни свет се своди на појединачне саднице унутар и по ивици планског обухвата. На подручју Плана детаљне регулације стање зелених површина је ниског степена уређености. Биоценозе и екосистеми су са неуједначеним степеном очуваности и аутохтоности. Простор који заузима површина под зеленилом је дефинисан. Стара формирана стабла, која чине основу сваке зелене површине, средње су виталности и без снажнијег естетског утиска, али и таква представљају солидну основу за планирање површина под зеленилом. Постојеће зеленило је угрожено аерозагађењем, водом која спира штетне материје са објеката и највише заузимањем терена. Постоји потпуни губитак вегетације на местима изградње објеката и саобраћајница.

На подручју Плана нађена је веома мала количина лишјајева. Познат је податак да су лишјајеви изузетно погодни биоиндикатори, тј. присуство лишјајева на одређеном простору указује на степен његове загађености. Овако мала количина сакупљеног лихенолошког материјала указује на погоршање квалитета ваздуха на подручју Плана, чиме су погоршани услови за опстанак и развој лихенофлоре. Због тога је неопходно предузети одговарајуће мере заштите, како би се сачувале постојеће врсте и повећала њихова бројност.

Животињски свет се на подручју Плана јавља једино са стаништем у реци Нишави. Живи свет у Нишави угрожен је изливањем отпадних вода без претходног пречишћавања, реку загађују и комуналне и атмосферске отпадне воде из читавог града.

У истраживањима територије Плана регистровано је неколико врста пужева. Овај простор је мале површине, али погодан за живот ове групе бескичмењака.

Захваљујући постојању различитих животињских станишта и вегетацијских формација битних за живот и распрострањење света инсеката на простору Плана током досадашњих истраживања утврђено је присуство више врста инсеката из различитих фамилија међу којима су најзначајнији: фам. богомољке: *Mantis religiosa* - обична богомољка; фам. прави скакавци: *Oedipoda coerulea* - дебелонogi скакавац, *Omocestus ventralis*, *Acrida bicolor*; фам. цврчци: *Lyristes plebejus* - обични цврчак; фам. пчеле: *Halictus quadricinctus*, *Bombus terrestris* - земни бумбар; фам. мрави: *Camponotus herculeanus* - велики мрав; фам. свитци: *Lampyris noctiluca* - ивањски свитац; фам. бубамара: *Coccinella septempunctata* - седмопег бубамара, *Anatis ocellata* - окаста бубамара; фам. лептири белци: *Artogeia ergane* Geyer, *Artogeia napi* L и фам. лептири плавци: *Neodes virgaureae* L., *Lampides boeticus* L., *Plebejus argus* L., *Plebicula dorilas* Schiff., *Polyommatus icarus* Rott., *Aricia artaxerxes* Fabr.

5) Клима и климатске карактеристике

На планском подручју се углавном испољава умерено-континентални климатски тип. Климатске прилике условљене су пространством и правцем пружања речних долина Нишаве, Јерме, Луковичке реке и Височице и правцем пружања високих планинских гребена Старе, Влашке, Гребен планине и Видлича. Према подацима Републичког хидрометеоролошког завода на подручју општине Димитровград (1991-2005. год.) средња годишња температура ваздуха износи 10°C. Најхладнији месец је јануар са средњом месечном температуром од 0,6°C, а најтоплији месец је јул са 20,3°C. Релативна влажност ваздуха се креће до 72%, док просечна облачност износи 54%. Годишњи плувиометријски режим је повољан са висином падавина од 609,6 mm. Најкишовитија годишња доба су лето и јесен, док су зима и пролеће годишња доба са најмањом количином падавина. Ветар је веома важан елемент поднебља овог подручја јер утиче на температуру ваздуха, његову влажност, испаравање и количину падавина. Изразито доминирају ветрови из југоисточног, источног и североисточног правца, док ветрови са запада дувају углавном само јула и августа месеца.

6) Земљиште

Територију Просторног плана, дуж тока Нишаве, обухвата алувијална равана где су речни наноси послужили као основ за формирање карбонатног алувијума. Тако се на овом уском простору могу издвојити карбонатски подберени и заборени алувијум и ливадска земљишта.

7) Воде, ваздух и бука

Загађивање површинских вода на планском подручју потиче од отпадних насељских вода, несанитарних септичких јама у већини сеоских насеља (неизграђеност канализационе инфраструктуре), саобраћаја, сметлишта отпада у близини речних токова. Подземне воде се загађују пестицидима и хербицидима из пољопривреде, процедурним депонијским филтратом и захватањем подземних вода каптирањем извора/врела или бушеним/копаном бунарима од стране локалног становништва.

На планском подручју се констатује да је ваздух релативно загађен због недостатка озбиљних индустријских загађивача. Мониторинг квалитета ваздуха се не врши. Повремено се могу јавити повећања концентрација неких загађујућих материја у ваздуху у близини аутопута, као и у појединим насељима због ложења у зимском периоду. Дуж локалних путева без коловоза јавља се повећана зашрашеност у току сушних летњих месеци.

Систематски мониторинг буке се не врши. Потенцијални извори буке везани су за одвијање интензивног саобраћаја, а посебно је угрожено насеље Белеш поред коридора аутопута.

8) Геосеизмичност

У сеизмолошком погледу, подручје Плана детаљне регулације припада зони која у сеизмичкој карти Републичког сеизмолошког завода за повратни период од 100 година, припада зони са могућим интензитетом удара од VII° Меркалијеве скале.

9) Остале природне непогоде и пожари

Слив Нишаве је бујичарског карактера (због крчења шума). Присутне су климатске појаве невремена, преко зиме са jakim ветровима, сметовима, снегололовима, а преко лета са електричним пражњењима, олујама, бујицама и др.

1.2.2. Елементи животне средине за које постоји могућност да буду изложени значајном утицају

Подручје измена и допуна Плана детаљне регулације комплекса радне зоне у насељу "Белеш" је подручје са релативном очуваности појединачних чинилаца животне средине (ни један није осетније угрожен или деградиран јер не постоје значајни загађивачи воде, земљишта и ваздуха). Потенцијални извори загађивања ваздуха су саобраћај који се обавља аутопутем, дивље депоније и индивидуална кућна ложишта на чврста горива (нема изведене гасоводне мреже). Не постоји систематско мерење квалитета ваздуха, па се оцена квалитета ваздуха на подручју Плана може дати само као процена.

На планском подручју не постоје мерна места за мерење комуналне буке у животној средини, па се закључци могу извести на основу општих знања о акустичном загађивању. На посматраном подручју утицај буке настале као последица интензивног саобраћаја је посебно изражен у близини коридора аутопута Е-80 Ниш-Пирот-Димитровград.

Нема индикација о појачаном, вештачком или природном јонизујућем зрачењу. Извор нејонизујућег зрачења су далеководи, а заштита од њиховог електричног поља и магнетне индукције обезбеђује се у току пројектовања и погона далековода сходно домаћем законодавству и смерницама Светске здравствене организације (WHO). Имајући у виду постојеће и планиране далеководе, овај утицај на животну средину сматра се контролисаним и безбедним. На основу увида у податке Агенције за заштиту животне средине и Извештаја о систематском испитивању нивоа нејонизујућих зрачења у животној средини, на територији планског обухвата нису вршења мерења нивоа зрачења. Јонизујуће зрачење и извори јонизујућег зрачења нису предмет ове процене. Што се тиче квалитета површинских вода, он је на територији Плана генерално доста добар. Према категоризацији водотока река Нишава се од бугарске границе до Димитровграда сврстава у II класу, а од Димитровграда до ушћа Темске у II класу.

По питању санитације, отпадне воде се канализационим системом прикупљају и главним колектором одводе до постројења за пречишћавање отпадних вода (на принципу биоаерационих лагуна) у Жељуши, затим се пречишћена вода одводи до реципијента - реке Нишаве.

Квалитет земљишта се не прати у континуитету. Земљиште се деградира ерозијом, заузимањем депонијама, претераном и неконтролисаним употребом вештачких ђубрива и пестицида у пољопривреди (присуство нитрата), непланском сечом шума, водом која се излива из несанитарних септичких јама и процедурним водама са дивљих депонија, тешким металима због

близине аутопута. Пројекат „Контрола плодности и утврђивање садржаја опасних и штетних материја у земљиштима Републике Србије“ (2016.-2017.) који обухвата и планско подручје, указује на највећу заступљеност узорака са слабо киселом (pH 5.5-6.5) реакцијом, садржај карбоната и његову активност, са преко 5% CaCO₃ (долази до проблема у исхрани биљака микроелементима), ниске вредности фосфора и калијума. Добијени резултати мерења указују да концентрација опасних и штетних материја углавном не прелази МДК према Правилнику о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама за њихово испитивање („Сл.гласник РС“, бр.23/94).

На подручју Плана детаљне регулације не постоји систематско праћење прараметара животне средине. Мерења квалитета животне средине врше се повремено и према потреби.

Због свега наведеног, закључци о стању животне средине, у контексту израде Измена и допуна Плана детаљне регулације и ове Стратешке процене изводе се посредно, на основу постојања објеката, радова и активности које су извор дејства на животну средину (саобраћајна инфраструктура, начин евакуације отпадних вода и чврстог комуналног отпада, начина обраде земљишта и степена примене агрохемијских средстава у пољопривреди, и др). Нису индиковане неререверзибилне појаве угрожавања живота и здравља људи услед прекомерног загађења животне средине, нити неприхватљиви поремећаји у функционисању водених и копнених екосистема под директним утицајем погоршања квалитета вода, ваздуха и земљишта.

Следеће активности и објекти имају највећи утицај на квалитет животне средине на подручју Плана: **саобраћај** који се обавља државним путем IA реда бр. 4 (аутопут Е-80) Ниш-Пирот-Димитровград-државна граница са Бугарском (гранични прелаз Градина), **дивље депоније** (директно загађивање земљишта и подземних и површинских вода комуналним отпадом и патогеним микроорганизма са дивљих депонија, загађивање вода, ваздуха и земљишта секундарним продуктима депонија (депонијски гасови и процедурне воде) и опасност од пожара због самоспаљивања отпада, појава непријатних мириса услед спаљивања отпада на депонијама, нарушавање слике предела и др); **неразвијеност водопривредне инфраструктуре** (употреба несанитарних септичких јама у насељима са неразвијеним канализационим системом).

Примена и ефикасна контрола спровођења успостављених ограничења за развој активности, објеката и радова који могу имати утицаја на загађивање животне средине обезбедиће одржавање постојећег квалитета животне средине на највећем делу подручја Плана и смањити ризик од евентуалног загађивања и деградације простора.

На подручју које се разматра кроз ову Стратешку процену постоји врло мали број података о стању животне средине и о оцени стања загађености (није дефинисано „нулто стање животне средине“ и не постоји интегрални катастар загађивача). Стање животне средине је зато дато као процена, на основу идентификације потенцијалних извора загађивања и могућих значајних негативних утицаја на животну средину.

II Општи и посебни циљеви Стратешке процене и избор индикатора

Општи и посебни циљеви Стратешке процене утицаја дефинишу се у складу са циљевима и захтевима у погледу заштите животне средине у другим локалним плановима и програмима, циљевима заштите животне средине утврђеним на нивоу региона, Републике и на међународном нивоу, прикупљеним подацима о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у овом Плану. На основу дефинисаних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради Стратешке процене.

2.1 Полазишта и основе општих и посебних циљева

Подручје измена и допуна Плана детаљне регулације комплекса радне зоне у насељу "Белеш" обухвата површину од око 26,03ha.

Кључно полазиште за идентификацију општих циљева СПУ, као и основ/инпут дефинисања посебних циљева представљају одлике планског подручја које се односе на природне карактеристике на планском подручју.

2.2 Избор посебних циљева и индикатора

Посебни циљеве Стратешке процене представљају квантификацију и квалификацију општих циљева датих у облику смерница и акција (мера, радова, активности) којима ће се извршити њихова реализација.

Република Србија је 2008. године усвојила Националну стратегију одрживог развоја („Службени гласник Републике Србије“, бр. 57/08) којом су дефинисани принципи и приоритети одрживог развоја и 76 индикатора да прате напредак Србије ка одрживом развоју. Ови индикатори су изабрани из сета индикатора УН, али се сви индикатори не прате у Србији. Индикатори су дефинисани и у Закону о Просторном плану Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 88/10). Такође, Правилник о Националној листи индикатора заштите животне средине („Службени гласник Републике Србије“, бр. 37/2011) прописује листу индикатора који се односе на животну средину који су овде коришћени. Индикатори Стратешке процене утицаја (Табела 1) су изабрани у складу са напред наведеним циљевима СПУ, на основу меродавних и суштинских одлика и садржаја области животне средине, заштите природних и непокретних културних добара на коју се процена односи и на основу индикатора Просторног плана Републике Србије и Стратегије одрживог развоја Републике Србије, а који су у складу са «Основним сетом УН индикатора одрживог развоја». Овај сет индикатора заснован је на концепту «узрок-последича-одговор».

Индикатори за евалуацију утврђених циљева Стратешке процене су изабрани. Они проистичу из општих циљева плана и представљају директан ослонац за идентификацију и мониторинг посебних циљева Стратешке процене. Циљеви и индикатори, рађени за потребе ове Стратешке процене дати су у Табели 1.

Табела 1. Циљеви и индикатори Стратешке процене

Област СПУ	Општи циљеви СПУ	Посебни циљеви СПУ	Индикатори
ВОДЕ	Заштита и очување квалитета површинских и подземних вода	<ul style="list-style-type: none"> - Смањити загађење површинских и подземних вода до нивоа на коме не постоји штетан утицај на квалитет - Каналисати отпадне воде - Ублажити негативан утицај отпада на хидролошки режим и квалитет вода 	<ul style="list-style-type: none"> - Промена квалитета површинских и подземних вода као последица реализације планираних активности
ВАЗДУХ	Смањити ниво штетних материја у ваздуху	<ul style="list-style-type: none"> - Смањити емисију штетних материја у ваздух до прописаних вредности 	<ul style="list-style-type: none"> - Емисије честица чађи, сумпордиоксида и азотдиоксида - % употребе електричне енергије, гаса и обновљивих извора енергије
ЗЕМЉИШТЕ	Заштита и одрживо коришћење земљишта	<ul style="list-style-type: none"> - Повећати степен градског зеленила - Смањити контаминацију земљишта 	<ul style="list-style-type: none"> - % повећања површина под зеленилом - % контаминираних површина и пренамењених површина
СТАНОВНИШТВО, ЉУДСКО ЗДРАВЉЕ И СОЦИО-ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ	Успоравање негативних демографских тенденција, заштита здравља становништва и стварање	<ul style="list-style-type: none"> - Очувати насељеност подручја - Унапредити здравље становништва - Повећати запосленост 	<ul style="list-style-type: none"> - % становништва са приступом здравствено исправној води за пиће - % становништва са адекватним системима прикупљања и пречишћавања отпадних вода

Област СПУ	Општи циљеви СПУ	Посебни циљеви СПУ	Индикатори
	предуслова за развој подручја		- % становништва обухваћеног системом прикупљања отпада - % становништва са приступом објектима основне здравствене заштите - % становништва под утицајем буке - минимално потребан % становника за одрживи развој насеља - % запослених и % незапослених
ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ	Очување биодиверзитета и геодиверзитета	- Очувати биодиверзитет и геодиверзитет - избећи неповратне губитке	- Број, близина и врста активности које могу утицати на биодиверзитет - % изгубљених врста у односу на регион
ПРИРОДНА И КУЛТУРНА ДОБРА	Заштита, очување и унапређење предела и природних вредности Очувати заштићена културна добра	- Заштитити природна добра - Заштитити културна добра	- Број и значај природних добара који су под утицајем планираних активности - Број и значај културних добара који су под утицајем планираних активности

Табела 2. Ознаке посебних циљева Стратешке процене

Ред. бр.	Циљ СПУ
1.	Заштита и очување квалитета површинских и подземних вода
2.	Смањење нивоа штетних материја у ваздуху
3.	Заштита и одрживо коришћење градског зеленила и земљишта
4.	Смањење контаминације земљишта
5.	Успоравање негативних демографских тенденција, заштита здравља становништва и стварање предуслова за развој подручја
6.	Очување биодиверзитета и геодиверзитета
7.	Заштита, очување и унапређење предела и природних вредности
8.	Очување заштићених културних добара

III Процена могућих утицаја на животну средину

Процена могућих утицаја Плана детаљне регулације на животну средину, према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину, члан 15, садржи следеће елементе:

1. приказ процењених утицаја варијантних решења Плана детаљне регулације повољних са становишта заштите животне средине са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
2. поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења;
3. приказ процењених утицаја плана и програма на животну средину са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
4. начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине, укључујући податке о: ваздуху, води, земљишту, клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, становништву, квалитету живота и здрављу људи у насељима, културно-историјској баштини, инфраструктурним, индустријским и другим објектима, или другим створеним вредностима;

5. начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија (локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја, кумулативна и синергијска природа утицаја).

3.1. Разматрана питања и проблеми заштите природе и животне средине у Плану детаљне регулације и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка Стратешке процене

Критеријуми за одређивање могућих карактеристика значајних утицаја на животну средину планова и доношење Одлуке о изради стратешке процене садржани су у **Прилогу I Закона о Стратешкој процени**. Ови критеријуми заснивају се на: карактеристикама Плана и карактеристикама утицаја.

За доношење Одлуке о изради и обухвату Стратешке процене, уз примену осталих критеријума, посебно је важна идентификација проблема заштите животне средине планског подручја и могућност утицаја решења Плана на: природне ресурсе, ваздух, воду, земљиште, буку, повећање ризика од удеса, становништво, насеља, јавне службе и здравље, шумарство, ловство и риболов, пољопривреду и културно-историјско наслеђе, туристички развој, инфраструктурне и комуналне објекте, развој инфраструктурних коридора и коридора осталих техничких система, управљање чврстим комуналним и осталим типовима отпада и јачање институционалних способности за заштиту животне средине.

На основу процене стања животне средине на подручју Плана детаљне регулације, посебно су разматрана следећа питања:

- заштита природе и природних вредности, заштита и презентација културних вредности и животне средине као приоритетне активности са којима ће бити усклађене све друге активности на подручју Плана;
- развој инфра и супра-структуре;
- заштита и одрживо коришћење земљишта;
- унапређење комуналне опремљености и саобраћајне приступачности насељима.

Извештај о Стратешкој процени може се изјаснити о томе зашто поједина питања из области заштите животне средине нису била меродавна за разматрање. У конкретном случају као таква питања оцењени су:

- а) климатске промене и девастација озонског омотача - с обзиром да садашња и очекивана продукција CO₂ и других гасова са ефектом стаклене баште, или са утицајем на озонски омотач, на планском подручју није меродавна у негативном или позитивном смислу са становишта обавеза које наша земља има у односу на одговарајуће, релевантне међународне споразуме у вези климатских промена и заштите озонског омотача,
- б) јонизујуће и нејонизујуће зрачење - утицај постојећих и планом предвиђених објеката који су извор јонизујућег зрачења није идентификован као значајан на нивоу овог плана и Стратешке процене. Нејонизујуће зрачење није мерено на предметном подручју, али се претпоставља да не превазилази границе дозвољених вредности.

3.2 Приказ варијантних решења Плана детаљне регулације

У поступку израде Плана детаљне регулације нису разматрана варијантна решења различитих планских активности која су од значаја за заштиту животне средине и одрживи развој планског подручја.

3.3 Претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама

У поступку израде Плана детаљне регулације и спровођења Стратешке процене обављен је широк круг консултација са заинтересованим и надлежним организацијама и органима, у току којих су прибављени подаци, услови и мишљења већег броја субјеката, од којих су за аспект заштите животне средине од посебног значаја:

1. РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ СЕКТОР ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ РЕСУРСЕ, УПРАВА ЗА ИНФРАСТРУКТУРУ;

2. РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ;
3. РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, Агенција за заштиту животне средине, дирекција за воде;
4. РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА, Сектор за јавно здравље и санитарну инспекцију;
5. РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, СЕКТОР ЗА ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ, - Одсек за ванредне ситуације у Пироту- ОРГАНИЗАЦИОНА ЈЕДИНИЦА ДИМИТРОВГРАД;
6. РЕПУБЛИКА СРБИЈА, ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ, Радна јединица у Нишу
7. ИНФРАСТРУКТУРА ЖЕЛЕЗНИЦЕ СРБИЈЕ а.д.
8. ЈП "ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ" ДИРЕКЦИЈА ЗА ПРЕНОС ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ, -Погон техника;
9. "СРБИЈАГАС";
10. ЈП ТРАНСНАФТА;
11. "ТЕЛЕНОР " д.о.о.;
12. "VIP MOBILE" д.о.о.;
13. ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ "ЕПС ДИСТРИБУЦИЈА" Д.О.О.БЕОГРАД, ОГОНАК ПИРОТ;
14. ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ А.Д. "ТЕЛЕКОМ СРБИЈА", ДИРЕКЦИЈА ЗА ТЕХНИКУ, СЕКТОР ЗА ФИКСНУ ПРИСТУПНУ МРЕЖУ, Служба за планирање и изградњу мреже Ниш;
15. ЈП "КОМУНАЛАЦ";
16. ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА ИЗГРАДЊУ ГАСОВОДНИХ СИСТЕМА, ТРАНСПОРТ И ПРОМЕТ ПРИРОДНОГ ГАСА, А.Д. "ЈУГОРОСГАЗ";
17. ЈВП СРБИЈА ВОДЕ-Београд, Водопривредни центар Морава – Ниш.

Сви ови контакти сматрају се релевантним за Стратешку процену.

3.4 Евалуација карактеристика и значаја утицаја стратешких опредељења

Циљ израде стратешке процене утицаја на животну средину је сагледавање могућих негативних утицаја/трендова на квалитет животне средине на подручју Измена и допуна Плана детаљне регулације и предвиђање смерница за њихово смањење, односно довођење у прихватљиве оквире не стварајући конфликте у простору и водећи рачуна о капацитету животне средине на посматраном простору. Процена утицаја Измена и допуна Плана детаљне регулације, односно планских решења, извршена је у наставку Стратешке процене.

Извршена је евалуација значаја, просторних размера и вероватноће утицаја планских решења на животну средину на територији Измена и допуна Плана детаљне регулације. Значај утицаја процењује се у односу на величину утицаја и просторне размере на којима се може остварити утицај.

У табели 3. утицаји планских решења према величини промена оцењени су бројевима од -2 до +2, где се знак минус односи на негативне, а знак плус за позитивне промене.

Табела 3. Критеријуми за оцењивање величине утицаја

Величина утицаја	Ознака	Опис
Већи	- 2	У већој мери нарушава животну средину
Мањи	-1	У мањој мери нарушава животну средину
Нема утицаја	0	Нема директног утицаја или нејасан утицај
Позитиван	+1	Мање позитивне промене у животној средини
Повољан	+2	Повољне промене квалитета животне средине

У табели 4. приказани су критеријуми за вредновање просторних размера утицаја.

Табела 4. Критеријуми за вредновање *просторних размера утицаја*

Значај утицаја	Ознака	Опис
Регионални	Р	Могућ утицај на регионалном нивоу
Општински	О	Могућ утицај на општинском нивоу
Локални	Л	Могућ утицај локалног карактера

У табели 5. приказани су критеријуми за процену вероватноће утицаја.

Табела 5. Скала за процену *вероватноће утицаја*

Вероватноћа	Ознака	Опис
100%	С	Утицај сигуран
више од 50%	В	Утицај вероватан
мање од 50%	М	Утицај могућ

Додатни критеријуми могу се извести према времену трајања утицаја - привремени-повремени (П) и дуготрајни (Д) ефекти. На основу свих наведених критеријума врши се евалуација значаја идентификованих утицаја за остваривање циљева СПУ.

Табела 6. Планска решења обухваћена проценом утицаја

Сектор	Планска решења
Заштита природних ресурса	Заштита и коришћење пољопривредног и водног земљишта
Инфраструктурни системи	Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре и усаглашавање са Уредбом о категоризацији државних путева
	Развој комуналне инфраструктуре
Заштита животне средине	Унапређење животне средине
Становништво и мрежа насеља	Мере за успоравање негативних демографских тенденција
Привредне делатности	Покретање привредних активности и предузетништва ради дугорочног привредног развоја

У табели 6. извршен је избор планских решења која су укључена у процес мултикритеријумске евалуације (табела 7, 8, 9, 10) и на основу кога се идентификују стратешки значајни утицаји планских решења у односу на циљеве Стратешке процене (Табела 11).

Ред. бр.	Циљ СПУ
1.	Заштита и очување квалитета површинских и подземних вода
2.	Смањити ниво штетних материја у ваздуху
3.	Заштита и одрживо коришћење заштитног зеленила
4.	Смањити контаминацију земљишта
5.	Успоравање негативних демографских тенденција, заштита здравља становништва и стварање предуслова за развој подручја
6.	Очување биодиверзитета и геодиверзитета
7.	Заштита, очување и унапређење предела и природних вредности
8.	Очувати заштићена културна добра

Табела 7. Процена величине утицаја Плана детаљне регулације на животну средину

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита и коришћење пољопривредног и водног земљишта	0	+1	+2	+2	+1	+2	+2	0
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре и усаглашавање са Уредбом о категоризацији државних путева	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0
Развој комуналне инфраструктуре	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0
Унапређење животне средине	+2	+1	+2	+2	+1	+1	+1	0
Мере за успоравање негативних демографских тенденција	0	0	0	0	+2	0	0	0
Покретање привредних активности и предузетништва ради дугорочног привредног развоја	0	-1	+2	+2	+2	0	+2	+2

* - критеријуми према табели 3.

Табела 8. Процена просторних ризика утицаја Плана детаљне регулације на животну средину

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита и коришћење пољопривредног и водног земљишта		Л	Л	Л	Л	Л	Л	
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре и усаглашавање са Уредбом о категоризацији државних путева		Л	Л	Л	Л	Л	Л	
Развој комуналне инфраструктуре	О	Л	Л	Л	Л	Л	Л	
Унапређење животне средине	О	Л	Л	Л	Л	Р	Р	
Мере за успоравање негативних демографских тенденција					О			
Покретање привредних активности и предузетништва ради дугорочног привредног развоја		Л	О	О	О		Р	О

* - критеријуми према табели 4.

ред.бр.	Циљ СПУ
1.	Заштита и очување квалитета површинских и подземних вода
2.	Смањити ниво штетних материја у ваздуху
3.	Заштита и одрживо коришћење шума и земљишта
4.	Смањити контаминацију земљишта
5.	Успоравање негативних демографских тенденција, заштита здравља становништва и стварање предуслова за развој подручја
6.	Очување биодиверзитета и геодиверзитета
7.	Заштита, очување и унапређење предела и природних вредности
8.	Очувати заштићена културна добра

Табела 9. Процена вероватноће утицаја Плана детаљне регулације на животну средину

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита и коришћење пољопривредног и водног земљишта		М	С	М	М	В	В	
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре и усаглашавање са Уредбом о категоризацији државних путева		М	М	М	М	М	М	
Развој комуналне инфраструктуре	М	М	М	М	М	М	М	
Унапређење животне средине	М	М	М	М	М	М	М	
Мере за успоравање негативних демографских тенденција					С			
Покретање привредних активности и предузетништва ради дугорочног привредног развоја		В	М	М	М		М	М

* - критеријуми према табели 5.

Табела 10. Процена времена трајања утицаја Плана детаљне регулације на животну средину

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Заштита и коришћење пољопривредног и водног земљишта		Д	Д	Д	Д	Д	Д	
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре и усаглашавање са Уредбом о категоризацији државних путева		П	П	П	П	П	П	
Развој комуналне инфраструктуре	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д	
Унапређење животне средине	Д	Д	Д	Д	Д	Д	Д	
Мере за успоравање негативних демографских тенденција					Д			
Покретање привредних активности и предузетништва ради дугорочног привредног развоја		Д	Д	Д	Д		Д	Д

Табела 11. Збирни утицаји Измена и допуна Плана детаљне регулације на животну средину са образложењем утицаја

Планска решења	Ранг утицаја у односу на циљеве СПУ								Образложење утицаја
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Заштита и коришћење пољопривредног и водног земљишта	/	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+2/Л М/Д	+1/Л М/Д	+2/Л В/Д	2/Л В/Д	/	Наведено планско решење има вероватан дуготрајан позитиван утицај на квалитет ваздуха планског подручја, здравље становништва, биодиверзитет и на очување природних вредности, заштитног зеленила на планском подручју
Наставак развоја саобраћајне инфраструктуре и усаглашавање са Уредбом о категоризацији државних путева	/	-1/Л М/П	-1/Л М/П	-1/Л М/П	-1/Л М/П	-1/Л М/П	-1/Л М/П	/	Могући су мањи привремено-повремени негативни утицаји локалног карактера, пре свега на квалитет ваздуха, земљишта, очување био и геодиверзитета и заштиту, очување и унапређење предела и природних вредности
Развој комуналне инфраструктуре	+1/О М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Л М/Д	/	Очекују се позитивни утицаји на заштиту вода, земљишта, природних вредности и биодиверзитета планског подручја. Утицаји су локалног карактера, али од посебног значаја за заштиту животне средине планског подручја
Унапређење животне средине	+2/О М/Д	+1/Л М/Д	+2/Л М/Д	+2/Л М/Д	+1/Л М/Д	+1/Р М/Д	+1/Р М/Д	/	Превентивна заштита планског подручја конципирана у овом планском решењу допринеће позитивним утицајима на готово све циљеве Стратешке процене
Мере за успоравање негативних демографских тенденција	/	/	/	/	+2/О С/Д	/	/	/	Успоравање негативних демографских тенденција, имаће директан позитиван утицај на обнову становништва, заштиту здравља становништва и стварање предуслова за развој подручја
Покретање привредних активности и предузетништва ради дугорочног привредног развоја	/	-1/Л В/Д	+2/О М/Д	+2/О М/Д	+2/О М/Д	/	+2/Р М/Д	+2/О М/Д	Вероватни су негативни утицаји на квалитет ваздуха на локалном нивоу и могући позитивни дуготрајни утицаји на заштиту земљишта, очување природних вредности и културних добара

3.5 Кумулативни и синергетски ефекти

У складу са Законом о стратешкој процени (Члан 15) стратешка процена треба да обухвати и процену кумулативних и синергетских ефеката. Значајни ефекти могу настати као резултат интеракције између бројних мањих утицаја постојећих објеката и активности и различитих планираних активности у подручју Измена и допуна Плана детаљне регулације.

Кумулативни ефекти настају када појединачна секторска решења немају значајан утицај, а неколико индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат.

Синергетски ефекти настају у интеракцији –синергији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја.

Предметном Стратешком проценом нису идентификовани значајни кумулативни ни синергетски утицаји који могу настати у интеракцији планираних и постојећих активности на подручју Измена и допуна Плана детаљне регулације.

3.6 Опис мера за предупређење и смањење негативних и повећање позитивних утицаја на животну средину

Заштита околине обухвата области очувања квалитета ваздуха, воде и земљишта, као и минимизирање настајања и поступање са отпадним материјама на начин да се не угрозе чиниоци животне средине, као и смањење нивоа буке.

Измене и допуне Плана детаљне регулације такође дају и сет планских превентивних мера и правила за уређење и коришћење простора и грађење на овом подручју. Наведене мере исказане су детаљније кроз планске циљеве и препоруке за приступ изради и процени утицаја планова, програма и пројеката на нижем хијерархијском нивоу.

Основна мера коју треба спроводити на целом подручју Измена и допуна Плана детаљне регулације је очување садашњег стања квалитета животне средине, адекватна заштита природних и непокретних културних добара уз појединачне интервенције на локацијама са нарушеним квалитетом појединих параметара животне средине.

Да би функционисање предметног објекта било безбедно, а негативан утицај на животну средину сведен на минимум потребно је предузети одговарајуће мере:

- спроводити све законске и друге мере, којима ће се спречити или умањити сви евентуални негативни утицаји приликом извођења и експлоатације,
- испоштовати све мере и прописе предвиђене пројектном документацијом,
- испоштовати предвиђене мере у току редовног рада и одржавања индустријских постројења.

Током извођења радова потребно је дефинисати технологију извођења земљаних радова и место одлагања материјала. Одлагање овог материјала у стараче, канале, на обале и насипе није дозвољено.

Технологија извођења радова мора бити тако одабрана да се елиминише могућност оштећења водних објеката у току извођења радова.

Приказ мера које ће се предузети за смањење или спречавање штетних утицаја на животну средину, обухватају све мере за уређење простора, како техничке тако и економске и правне мере предвиђене законом и другим прописима, нормативима и стандардима и рокове за њихово спровођење.

- Носилац пројекта је изабрао савремена технолошка решења и проверену опрему за изградњу индустријских објеката, како до удеса неби дошло.

- Опрема, пре уградње, мора бити испитана према одговарајућим прописима РС и са одговарајућом атестном документацијом.
- Распоред и намена опреме усклађена је са потребама технологије, као и према техничким прописима, стандардима и нормативима за ову врсту опреме.
- Уколико до удеса дође, неопходно је радити на отклањању поседица, и што бржем успостављању нормалног режима рада.
- Извођење радова на изградњи објеката могу да врше само овлашћена предузећа.
- Руковање опремом и опасним материјама треба да врше стручно обучени радници, који су упознати са природом материја, које се користе на комплексу и начином руковања са опремом и хемикалијама/опасним материјама.
- Носилац пројекта је дужан да се придржава свих мера предвиђених пројектном документацијом.
- Предвиди уградњу мерних уређаја, ради билансирања вода и плаћања накнаде за испуштање отпадних вода у реку.
- Радна зона мора бити безбедна од утицаја велике воде реке Нишаве повратног периода мин. $T=100$ година – $Q1\%$, а у складу са техно-економском анализом може се усвојити и строжији степен заштите.
- Мере предвиђене пројектном документацијом подразумевају рециклажу, третман и диспозицију отпадних материја, рекултивацију, санацију, зависно од врсте технолошког процеса.
- Забрањено је угрожавање бидиверзитета, геодиверзитета и предеоног диверзитета на предметном подручју опасним и штетним материјама и средствима, отпадом и грађевинским материјалом, а њихово коришћење, уклањање и депоновање мора бити у складу са важећом законском регулативом и нормативним актима локалне самоуправе.
- Хемикалије и сва остала средства која се користе при пречишћавању отпадних вода морају да буду прописно складиштени - како би се отклонила могућност од хаварија које би угрозиле средину.
- Дефинисана су сва места за депоновање и начин складиштења отпада како не би дошло до загађења земљишта и површинске и подземне воде.
- Неопходно је на прикључцима производних погона (индустријски погони и др) и других загађивача вода на фекалну канализациону мрежу и главни колектор, предвидети објекте за предтретман отпадних вода до нивоа квалитета комуналних отпадних вода у складу са прописима. Технолошке отпадне воде предвиђене да се сакупљају јавном канализацијом се могу упуштати у јавну канализацију уколико испуњавају услове сходно Акту испуштања отпадних вода у јавну канализацију донетог од стране органа локалне самоуправе, односно морају да испуне граничне вредности емисије за одеђене групе или категорије загађујућих материја, пре испуштања у јавну канализацију.
- Након окончања свих радова обавезно је санирање свих деградираних и оштећених површина око објеката и уклањање свих вишкова грађевинског материјала, опреме и машина.
- Обавезно успоставити биљни покривач (култивисати терен) на свим деградираним површинама, применом аутохтоних врста.
- Као мера заштите подземних вода и земљишта, сви резервоари (подземни и надземни) и делови објеката, предвиђени су од водонепропусног бетона.
- Предузимањем одговарајућих мера техничке заштите, уградња одговарајуће опреме, правилан избор свих инсталација, редовни прегледи, сервисирање, одржавање и контрола рада машина и уређаја најбољи су начин заштите и очувања еко-система и постојећих односа у њему.

- Све отпадне материје које настају третирају се и складиште на прописима дефинисан начин, тако да се спречи загађење животне средине или да испуштања загађујућих материја буду сведена на најмању могућу меру.
- Бука која се појављује при раду машина и уређаја је локалног карактера, у затвореном објекту или уз примену компензатора буке, и неће штетно деловати на околину.
- Разврставање свих врста отпада вршити према Правилнику о категоријама, испитивању и класификацији отпада („Сл. гл. РС” бр. 56/10).
- Сав отпад који ће настајати на предметној локацији одлагаће се на за то предвиђеном месту. Са њим ће се даље поступати у складу са Законом о управљању отпадом („Службени гласник РС“ број 36/09, 88/10 и 14/2016) и подзаконским актима.
- Издвојени чврст отпад ће се на локацији складиштити у посебним контејнерима, који ће бити постављени на за то одређеном месту у оквиру радне зоне.
- За привремено одлагање комуналног отпада предвидети довољан број контејнера који се морају редовно празнити од стране надлежне комуналне службе.
- Смањење емисија загађујућих материја из постојећих извора загађивања (индивидуалних ложишта, из саобраћаја и др.) гасификацијом и топлификацијом подручја, коришћење еколошки прихватљивијих горива за загревање објеката.
- Систематским праћењем квалитета ваздуха, у складу са Европском директивом о процени и управљању квалитетом амбијенталног ваздуха (96/62/ЕС), у оквиру државне мреже мерних станица за мерење регионалног и прекограничног атмосферског преноса загађујућих материја у ваздуху и аероседиментима у оквиру међународних обавеза, а у складу са Законом о заштити ваздуха („Службени гласник РС 36/09 и 10/13“) и Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС”, бр. 11/2010 и 63/2013).
- Формирати зелени појас око радне зоне.
- За заштиту индустријских објеката од пожара предвиђен је одговарајући број противпожарних апарата, хидрантска мрежа.
- Технолошке отпадне воде се морају претходно третирати на уређајима за предтерман до постизања квалитета дефинисаног: - Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање ("Сл. гласник РС", бр. 67/2011, 48/2012 и 01/2016), и - Одлуком Скупштине општине Димитровград од 01.11.2017.г. о санитарно техничким условима за испуштање отпадне воде у јавну канализацију.
- Уколико се мониторингом установи прекомерно загађење животне средине, предвидети техничке и друге мере, како би се параметри загађења довели у прихватљиве границе.
- Носилац пројекта је дужан да спроводи предвиђене неопходне мере заштите од могућих удеса (пожар/експлозија, изливање, просипање, истицање, исцуривање хемикалија, опасног отпада и др.), као и мере за отклањање последица у случају удесних ситуација.
- Поред наведених мера за спречавање штетног утицаја на животну средину за предметни објекат потребно је спровести и друге мере заштите, као што су непријатни мириси, што се постиже адекватном аерацијом отпадне воде.
- Амонијак је у отпадној води потпуно растворен. Током процеса нитрификације и денитрификације амонијак је у расвореном облику и он се разграђује хемијским путем до NO₂ и NO₃, (процес нитрификације).
- Неопходно је уградити мерач протока за ефлуент како би се регистровала количина испуштене пречишћене воде у реципијент.
- Обезбедити систем за контролу рада постројења као и крајњу контролу ефлуента пре испуста у реципијент.
- Техничком документацијом дефинисати процедуре управљања постројењем, у оквиру кога се морају дефинисати начин и динамика праћења контроле пројектом утврђених параметара појединих процеса пречишћавања за очекиване променљиве услове у погледу квалитативно

квантитативних особина дотеклих отпадних вода, од почетног до пуног капацитета и спречити негативни утицај на водни режим пријемника.

Мере које су предвиђене законом и другим прописима

- Носилац пројекта је у обавези да поступа у складу са Законом о планирању и изградњи ("Сл. Гласник РС" бр. 72/09, 81/09, 64/2010 и 24/2011, 121/2012, 42/2013, 50/2013, 98/2013, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019 и 37/2019), као и подзаконским актима донетим на основу овог закона.
- При извођењу пројекта и у његовом редовном раду примењивати све захтеве дефинисане Законом о заштити од пожара („Сл. гл. РС“ бр. 11/09 и 20/15).
- Предметни објекат је у непосредној близини водотока Нишава, подслив Јужна Морава, водно подручје Морава, сагласно чл. 27. Закона о водама и Правилнику о одређивању граница подсловова ("Службени гласник РС", бр. 54/2011), и налази се на подручју водне јединице број 38, Нишава –Ниш, Димитровград, према Правилнику о одређивању водних јединица и њихових граница ("Сл. гласник РС" бр. 8/2018), па је неопходно применити све мере заштите водотока и подземних вода.
- Водоток Нишава, према Одлуци о утврђивању пописа вода II реда ("Сл. Гласник РС" бр. 83/10), сврстан је у воде I реда. На основу Уредбе о категоризацији водотока река дата је категорија реке, по којој река Нишава припада II категорији. Максималне количине опасних материја у водама су дате Правилником о опасним материјама у водама ("Сл. гласник РС" бр. 31/82) и не смеју се прекорачити. Загађујуће супстанце које се испуштају отпадним водама у реципијент, морају задовољити критеријуме Уредбе о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање (Сл. гласник РС бр. 67/2011, 48/2012 и 1/2016).
- У случају прекорачења МДК параметара загађења, Носилац пројекта је дужан да предузме техничке и друге мере, како би се параметри загађења свели у прописима дефинисане границе.
- Утицај отпадних вода на реципијент вршити у складу са Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање ("Сл. гласник РС", бр. 50/2012) и Уредбом о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање ("Сл. гласник РС", бр. 24/2014). Мерење количина и испитивање отпадних вода урадити сходно Правилнику о начину и условима за мерење количине и испитивање отпадних вода и садржини извештаја о извршеним мерењима ("Сл. гласник РС" бр. 33/2016).
- Управљање хемикалијама на комплексу вршити у складу са Законом о хемикалијама („Сл. гласник РС“ 36/09, 88/10, 92/11, 93/12, 25/15) и подзаконским актима.
- Праћење параметара квалитета земљишта на локацији вршити у складу са Законом о заштити земљишта („Сл. гл. РС“ бр. 112 /15), Уредбом о граничним вредностима загађујућих, штетних и опасних материја у земљишту ("Сл. гласник РС", број 30/2018 и 64/19) и Правилник о листи активности које могу бити узрок загађења и деградације земљишта, поступку, садржини података, роковима и другим захтевима за мониторинг земљишта („Сл. гл. РС“, бр. 68/19).
- Уколико се током радова наиђе на геолошко-палеонтолошке или минералошкопетролошке објекте, за које се претпоставља да имају својство природног добра, извођач радова је дужан да у року од осам дана обавести Министарство заштите животне средине, односно предузме све мере како се природно добро не би оштетило до доласка овлашћеног лица.

IV Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину

Чланом 5. став 1. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/04 и 88/10) прописана је обавеза израде стратешке процене утицаја на животну средину за просторне планове. На локалном нивоу, за планове мањих просторних обима одлуку о стратешкој процени доноси орган надлежан за припрему плана ако постоји могућност појаве значајних утицаја, што се утврђује према критеријумима датим у Прилогу 1. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Стратешком проценом Измена и допуна плана детаљне регулације комплекса радне зоне у насељу "Белеш" обухваћени су утицаји на животну средину и припремљене мере и решења заштите животне средине. Извештајем о стратешкој процени утицаја на животну средину утврђује се следећа обавеза израде стратешких процена утицаја за урбанистичке планове:

1. **Планови детаљне регулације** - не приступа се изради стратешке процене, имајући у виду околност да се ови планови раде за објекте за које је прописана израда процене утицаја на животну средину (Закон о процени утицаја на животну средину, "Службени гласник РС", број 135/04 и 36/09, Уредба о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину, "Службени гласник РС", број 114/08), а за поједине врсте објеката и постројења и издавање интегрисане еколошке дозволе (Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине, "Службени гласник РС", број 135/04 и 25/15, Уредба о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола, "Службени гласник РС", број 84/05). Приступање изради стратешке процене за ове урбанистичке планове била би сувишна и представљала би дуплирање документације, јер се за објекте који су овим плановима обухваћени ради процена утицаја на животну средину односно прибавља интегрисана еколошка дозвола.

V Програм праћења стања животне средине у току спровођења Плана

Успостављање ефикасног мониторинга предуслов је остваривања циљева Измена и допуна плана детаљне регулације у области заштите природе и животне средине, односно циљева Стратешке процене и представља један од основних приоритета имплементације Плана. Према Закону о заштити животне средине, Влада доноси програм мониторинга на основу посебних закона за период од две године за територију Републике Србије, а јединица локалне самоуправе, односно општина, доноси програм праћења стања животне средине на својој територији, који мора бити усклађен са претходно наведеним програмом Владе. Међутим, наведени програми нису још увек реализовани.

Законом о Стратешкој процени утврђена је обавеза дефинисања програма праћења стања животне средине у току спровођења плана или програма за који се Стратешка процена ради. Законом је прописан и садржај програма мониторинга који, нарочито, садржи: 1) опис циљева плана и програма; 2) индикаторе за праћење стања животне средине; 3) права и обавезе надлежних органа; 4) поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја; 5) друге елементе у зависности од врсте и обима плана и програма. При томе, дата је могућност да овај програм може бити саставни део постојећег програма мониторинга који обезбеђује орган надлежан за заштиту животне средине. Такође, мониторинг би требало да обезбеди информације о квалитету постојећег извештаја које се могу користити за израду будућег извештаја о стању квалитета животне средине.

Кључни плански циљ је обезбеђење просторних услова за одрживи развој подручја, са његовим туристичким, хидролошким и стратешким функцијама. Одрживи развој огледа се у обезбеђењу трајне и интегрисане заштите природних вредности, њиховом одрживом коришћењу за едукацију и научна истраживања, презентацију јавности и комплементарне активности, обезбеђењу трајне и интегрисане заштите објеката од значаја, њихово саобраћајно и инфраструктурно уређење и опремање, развој и модернизација саобраћајне инфраструктуре. Општи и посебни циљеви, главна планска решења и њихов могући утицај на животну средину, детаљно су разрађени и предочени у претходним поглављима овог Извештаја. Циљеви Стратешке процене, који су повезани са циљевима Измена и допуна Плана идентификовани су у поглављу I овог Извештаја. На истом месту утврђени су и индикатори, који представљају репер и ослонац за евалуацију утицаја и промена. Поједини индикатори нису могли бити квантитативно проверени, те је процена у обзир узимала квалитативно вредновање појединих параметара животне средине.

Кључне области мониторинга су природне вредности (биодиверзитет, геонаслеђе, предео, шуме), ваздух, вода, земљиште и бука.

Систем мониторинга узима у обзир два извора информација и то:

- податке о стању животне средине, који су прибављени у поступку израде и реализације различитих пројеката на подручју Плана (водоснабдевања, канализације, саобраћаја, енергетске и саобраћајне инфраструктуре, туристичке супраструктуре, комуналне инфраструктуре, заштите, санације и унапређења биодиверзитета, предела, шума, и др.) и подацима добијеним од стране надлежних институција;¹
- подацима заснованим на прописима и утврђеним различитим програмима *редовног мониторинга* животне средине на републичком и/или локалном нивоу.

На подручју Плана не врши се систематски мониторинг животне средине, тако да се оцена већине елемената и показатеља стања животне средине изводи посредно, на основу података о објектима и активностима који могу бити извор загађења ваздуха и земљишта, односно који могу генерисати буку, отпад и зрачење.

5.1 Мониторинг систем за контролу квалитета вода

Основни документ за мониторинг квалитета вода је Годишњи програм мониторинга квалитета вода који се на основу члана 108. и 109. Закона о водама утврђује уредбом Владе на почетку календарске године за текућу годину. Програм реализује републичка организација надлежна за хидрометеоролошке послове и он обухвата месечна, недељна или дневна мерења и осматрања водотока, акумулација, изворишта од посебног значаја и једнократна годишња испитивања квалитета седимената, као и годишња испитивања подземних вода. Кроз имплементацију Измена и допуна плана детаљне регулације утврдиће се обавеза проширења мреже осматрачких места, а институције одговорне за спровођење тих додатних обавеза мониторинга квалитета вода биће накнадно одређене од стране јединица локалне самоуправе. Препоручује се и утврђивање субјеката деловања у случају удеса са последицама на квалитет вода, као и начин поступања у таквим ситуацијама.

Сходно Закону о водама, за државни односно надзорни мониторинг вода, који обухвата запремину, водостаје и протицаје до степена значајног за еколошки потенцијал и параметре (биолошке, хемијске, физичко-хемијске и хидроморфолошке) еколошког потенцијала одговорна је Агенција за заштиту животне средине.

¹ посебан проблем односи се на чињеницу да на територији Измена и допуна Просторног плана није дефинисано „нулто стање“ животне средине.

5.2 Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха

Правни основ за праћење квалитета ваздуха представља Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС“, 135/04, 36/09, 36/09 – др. закон, 72/09 – др.закон, 43/11 – одлука УС, 14/16, 76/18, 95/18 – др.закон и 95/18 – др. закон), Закон о заштити ваздуха („Службени гласник РС“, 36/09 и 10/13) и Уредба о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС“, бр. 11/2010 и 63/13).

Стандарди и методе мониторинга ваздуха прописани су Правилником о граничним вредностима, методама мерења имисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података („Службени гласник РС“ бр. 54/92, 30/99, 19/06), који је донет на основу Закона о заштити животне средине. Предмет систематског мерења су одређене неорганске материје (сумпордиоксид, чађ, суспендоване честице, азотдиоксид, приземни озон, угљемоноксид, хлороводоник, флуороводоник, амонијак и водониксулфид), таложне материје из ваздуха, тешки метали у суспендованим честицама (кадмијум, манган, олово, жива, бакар), органске материје (угљендисулфид, акролеин и др), канцерогене материје (арсен, бензен, никл, винилхлорид). Такође, правилником су прописане и материје које дефинишу стање имисије упозорења и епизодно загађење, места и динамику узорковања, као и граничне вредности наведених загађујућих материја.

Подручје Измена и допуна плана детаљне регулације не поседује станицу за мерење имисије основних и загађујућих материја. Најближа мерна станица за мерење квалитета ваздуха налази се у Пироту.

5.3 Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта

Основе мониторинга земљишта намењеног пољопривредној производњи постављене су Законом о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС“ бр. 62/06 и 65/08-др.закон, 41/2009, 112/2015, 80/2017, 95/2018 др.закон) и односе се на испитивање количина опасних и штетних материја у том земљишту и води за наводњавање, а према програму који доноси Министар надлежан за послове пољопривреде. То испитивање могу обављати стручно и технички оспособљена и од стране надлежног министарства овлашћена правна лица (предузећа, привредна друштва и др.). Министар, такође, прописује дозвољене количине опасних и штетних материја и метод њиховог испитивања. Контрола плодности обрадивог пољопривредног земљишта и количине унетог минералног ђубрива и пестицида врши се по потреби, а најмање једном у пет година. Те послове може обављати регистровано, овлашћено и оспособљено правно лице, а трошкове сноси власник, односно корисник земљишта. Уз извештај о обављеним испитивањима обавезно се даје препорука о врсти ђубрива које треба користити и најбољим начинима побољшања хемијских и биолошких својстава земљишта.

Заштита пољопривредног земљишта, као и мониторинг његовог стања обавезан су елемент пољопривредних основа, чији су садржај, начин израде и доношења регулисани члановима од 5-14 Закона о пољопривредном земљишту. Истим законом предвиђено је спровођење Стратешке процене пољопривредних основа.

Праћење стања тла у односу на ерозионе процесе, посебно спирања и акумулирања материјала дејством воде, значајан је инструмент успешне заштите како пољопривредног, тако шумског и осталог земљишта, што је као експлицитна обавеза уграђено у Закон о пољопривредном земљишту и Закон о шумама („Сл. гласник РС“, бр. 30/2010, 93/2012, 89/2015 и 95/2018 – др. закон) и као начелна обавеза у Закон о заштити животне средине. С обзиром на то да очекивана реализација појединих планских решења може изазвати постојеће ерозионе процесе на планском подручју, планирање и спровођење мониторинга биће обавеза локалних самоуправа на подручју Плана.

Мониторинг земљишта уређен је Законом о заштити земљишта („Службени гласник РС“, број 112/15) као обавеза државе и локалне самоуправе и његово успостављање треба да допринесе заштити овог подручја.

Изменама и допунама плана детаљне регулације се препоручује доследна примена мера заштите животне средине прописаних законом, посебно мера које се односе на испуштање (емисију) загађујућих, опасних и штетних материја у воду и земљиште, одлагање и елиминацију отпада, антиерозионе и противпожарне заштите, рекултивацију и ремедијацију, како подстицајног тако и репресивног карактера.

5.4. Мониторинг буке

Мониторинг буке врши се систематским мерењем, оцењивањем или прорачуном одређеног индикатора буке, у складу са Законом о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009 и 88/2010). Процена, праћење и контрола нивоа буке одвија се на нивоу републике или јединица локалне самоуправе. Подаци из мониторинга буке саставни су део јединственог информационог система животне средине у складу са законом којим се уређује заштита животне средине. За подручје Плана систематски мониторинг буке се не врши, те је неопходно размотрити увођење мониторинга буке на најмање једној локацији.

5.5. Мониторинг природних вредности

Основни циљ је успостављање система праћења стања биодиверзитета, односно природних станишта и популација дивљих врста флоре и фауне на копну и у води, превасходно осетљивих станишта и ретких, угрожених врста, али и праћење стања и промена предела и објеката геонаслеђа. Сва наведена надгледања су у директној надлежности Завода за заштиту природе Србије, а на основу средњерочних и годишњих програма заштите природних добара. Минимумом генералног мониторинга сматра се надгледање природних вредности једном годишње, а појединачне активности на мониторингу се организују према потреби, у случају непредвиђених промена које могу имати значајније негативне ефекте.

Мониторинг шума и шумског земљишта врши ЈП „Србијашуме“ заједно са научним институцијама које се баве овом области, при чему се утврђују негативни утицаји или негативне промене као што су сушење шума, пожари, болести шума и др.

VI Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради Стратешке процене

Закон о Стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, бр. 135/2004 и 88/2010) одражава/прихвата савремене европске методолошке и процедуралне оквире садржане у Европској директиви о процени утицаја појединих планова и програма на животну средину (Directive 2001/42/EC of the European Parliament and the Council of June, 27th 2001, on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment). С друге стране, постоји и проблем непостојања детаљније разраде и верификације јединствене методологије за израду овакве врсте процене, те су због тога, за потребе израде Стратешке процене коришћена инострана искуства, односно смернице, упутства и практични примери.

У току израде Стратешке процене, обрађивач се сусрео и са проблемом веома скромне информационе основе о животној средини. Информациона основа која је коришћена за Стратешку процену највећим делом је преузета из документационе основе ових Измена и допуна плана детаљне регулације, просторних планова јединица локалне самоуправе, као и података добијених од надлежних институција.

Основну тешкоћу у спровођењу Стратешке процене и изради Извештаја представљао је недостатак званичне, детаљно прописане јединствене методологије, на нивоу правилника. Зато је ова Стратешка процена извршила вредновање и поређење алтернатива/опција са аспекта *могућих значајних утицаја* на животну средину, и у процедури израде, а када се ради о карактеру утицаја, инсистирала на кумулативним и синергијским ефектима.

VII Приказ начина одлучивања

Начини одлучивања по питањима заштите животне средине зависе од великог низа фактора, а првенствено од значаја позитивних и негативних утицаја планских решења на здравље људи, социјални и економски развој и животну средину. С тим у вези, неопходна ја партиципација свих заинтересованих друштвених група и то: инвеститора (бизнис сектора), локалне и републичке управе, становника и невладиног сектора. Међутим, за ефикасније остваривање апсолутне партиципације на свим нивоима неопходно је остваривање сталне сарадње између свих актера у процесу, које се неће сводити на раније заступљене форме јавних расправа и јавних увида које најчешће нису давале одговарајуће резултате. На територији Плана координациону функцију ће обављати локалне управе (уз активно учешће републичких завода за заштиту природе и споменика културе, надлежних министарстава, јавних предузећа, и др).

Закон о Стратешкој процени дефинише учешће заинтересованих органа и организација, који могу да дају своје мишљење у року од 15 дана од дана пријема захтева за давање мишљења. Пре упућивања захтева за добијање сагласности на Извештај о Стратешкој процени, орган надлежан за припрему Плана обезбеђује учешће јавности у разматрању Извештаја о стратешкој процени. Орган надлежан за припрему Плана обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину Извештаја и достављање мишљења, као и о времену и месту одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења Плана. Орган надлежан за припрему Плана израђује извештај о учешћу заинтересованих органа, организација и јавности који садржи сва мишљења о Стратешкој процени, као и мишљења датих у току јавног увида и јавне расправе о Плану. Извештај о Стратешкој процени доставља се заједно са Извештајем о стручним мишљењима и јавној расправи републичком органу надлежном за заштиту животне средине на оцењивање. Оцењивање се врши према критеријумима из прилога II Закона. На основу ове оцене орган надлежан за заштиту животне средине даје своју сагласност на Извештај о стратешкој процени у року од 30 дана од дана пријема захтева за оцењивање.

После прикупљања и обраде свих мишљења, на основу којих се формира финална верзија Плана, орган надлежан за припрему Плана доставља Извештај о Стратешкој процени заједно са или непосредно након Нацрта плана надлежном органу на одлучивање.

VIII Учесће заинтересованих страна у поступку израде и разматрања Извештаја о Стратешкој процени

Консултације и учешће јавности су једна од основних и обавезних одредница процеса Стратешке процене. Приликом израде Плана детаљне регулације и спровођења Стратешке процене, остварена је потребна сарадња са свим меродавним републичким органима (ресорним министарствима, Заводом за заштиту природе Србије (Радна јединица у Нишу), Републичким заводом за заштиту споменика културе, јавним предузећима и др.), као и са органима и службама локалне самоуправе општина Димитровград и Пирот. Учесће јавности је обезбеђено кроз јавно излагање, односно стављање на увид и расправу овог Извештаја, заједно са Нацртом просторног плана.

IX Закључци - завршни, нетехнички резиме

9.1 Приказ закључака Извештаја о Стратешкој процени утицаја на животну средину

Према Закону о Стратешкој процени, закључци до којих се дошло приликом израде Извештаја о Стратешкој процени чине обавезни садржај тог Извештаја и треба да буду представљени на начин разумљив јавности. Логика тог захтева одражава један од пет суштинских принципа Стратешке процене: начело партиципације интересних група (јавности) у планирању и доношење стратешких одлука које се тичу животне средине (према принципима Архуске конвенције). Приказани закључци одражавају чињенице, решења и мере који чине садржај Измена и допуна Плана детаљне регулације, као и резултате до којих се дошло у поступку Стратешке процене.

У поступку израде Измена и допуна Плана детаљне регулације и спровођења Стратешке процене обављен је широк круг консултација са заинтересованим и надлежним организацијама и органима, у току којих су прибављени подаци, услови и мишљења већег броја субјеката: РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ СЕКТОР ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ РЕСУРСЕ, УПРАВА ЗА ИНФРАСТРУКТУРУ; РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ; РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, Агенција за заштиту животне средине, дирекција за воде; РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА, Сектор за јавно здравље и санитарну инспекцију; РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, СЕКТОР ЗА ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ, - Одсек за ванредне ситуације у Пироту-ОРГАНИЗАЦИОНА ЈЕДИНИЦА ДИМИТРОВГРАД; РЕПУБЛИКА СРБИЈА, ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ, Радна јединица у Нишу; ИНФРАСТРУКТУРА ЖЕЛЕЗНИЦЕ СРБИЈЕ а.д.; ЈП "ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ" ДИРЕКЦИЈА ЗА ПРЕНОС ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ, -Погон техника; "СРБИЈАГАС"; ЈП ТРАНСНАФТА; "ТЕЛЕНОР" д.о.о.; "VIP MOBILE" д.о.о.; ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ "ЕПС ДИСТРИБУЦИЈА" Д.О.О.БЕОГРАД, ОГНАК ПИРОТ; ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ А.Д. "ТЕЛЕКОМ СРБИЈА", ДИРЕКЦИЈА ЗА ТЕХНИКУ, СЕКТОР ЗА ФИКСНУ ПРИСТУПНУ МРЕЖУ, Служба за планирање и изградњу мреже Ниш; ЈП "КОМУНАЛАЦ"; ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА ИЗГРАДЊУ ГАСОВОДНИХ СИСТЕМА, ТРАНСПОРТ И ПРОМЕТ ПРИРОДНОГ ГАСА, А.Д. "ЈУГОРОСГАЗ"; ЈВП СРБИЈА ВОДЕ-Београд, Водопривредни центар Морава – Ниш.

У поступку спровођења поступка Стратешке процене и израде Извештаја закључено је следеће:

1. Обавеза спровођења Стратешке процене утврђена је на основу Одлуке о Измени и допуни плана детаљне регулације комплекса радне зоне у насељу "Белеш" („Сл.лист општине Димитровград", бр. 12/19) чији је саставни део Одлука о приступању изради стратешке процене утицаја на животну средину Измене и допуне Плана.
2. Циљ израде Плана је да планско подручје добије развојни план, који ће омогућити рационалну организацију, уређење и коришћење простора, чиме се стварају услови за квалитетно организовање радне зоне у насељу Белеш.

Основни циљ израде јесте коришћење простора према потенцијалима природних и антропогених вредности и дугорочним потребама интегралног економског, технолошког, социјалног и културног развоја и унапређење животне средине.

Као кључни циљеви дефинисани су обезбеђење услова за просторно уређење и изградњу, планско усмеравање и контролисано ширење грађевинског земљишта, стварање амбијента и услова за подстицај привредног развоја, подизање степена урбанизације у деловима, уз које је потребно да се усмери изградња нових привредних зона, стварање просторних услова за формирање зона пословања, становања и осталих намена, утврђивање смерница за размештај садржаја и подршку

активности на предметном подручју уз уважавање економских, техничко-технолошких, еколошких, социјалних и просторно-функционалних критеријума, развој саобраћајне, обезбеђење услова за квалитетно саобраћајно повезивање постојећих и планираних намена (пре свега привредних комплекса, зона пословања, становања и осталих намена), усаглашавање и решавање потенцијалних конфликта у простору, утврђивање смерница и основа за измену и допуну важећих и израду нових планских документа, као и даљу разраду на нивоу техничке документације, усаглашавање политике развоја са подручјима у окружењу и формирање базе за израду пројеката који ће користити приступне фондове Европске уније.

3. Кроз Стратешку процену извршена је анализа природног потенцијала, природних и културних вредности подручја, хидро-потенцијала, степена девастације појединих предела природним и антропогеним утицајем, интереса свих меродавних сектора и субјеката развоја на националном, републичком, регионалном и локалном нивоу ради нивелације заштитних и развојних интереса и циљева. Поједина питања, посебно осетљива са становишта еколошког и развојног интереса (дефинисање режима заштите природних вредности, даљи ерозиони процеси, утицај аутопута на животну средину), детаљно су разматрана и усклађивана у поступку израде плана и Извештаја о Стратешкој процени.

4. У току израде Нацрта Измена и допуна Плана детаљне регулације размотрена су решења у следећим планским областима: заштите природних ресурса, хидро-потенцијала, развоја насеља и демографског и социјалног развоја, инфраструктурних система и заштите животне средине.

5. Без обзира на нормативна и методолошка ограничења, успешно је реализован модел селекције (раздвајања) значајних утицаја од оних који, на нивоу израде Измена и допуна Плана и спровођења Стратешке процене, нису значајни. Као значајни утицаји разматрани су они који могу изазвати интензивне/битне и неповратне (без могућности репарације) промене природних и културних вредности, природних ресурса и здравља становништва (квалитет живота) у негативном и позитивном смислу. У оквирима ових утицаја вршено је и детерминисање мера за њихово неутралисање.

6. Изабрана планска решења нису увек била најповољнија са становишта еколошког интереса, због објективне околности да планирање простора равноправно мора укључити и развојни интерес. Због тога је и формиран низ мера (у првом реду мониторинга стања животне средине) којима ће евентуални негативни еколошки аспекти планских решења бити значајније умањени.